

Wandeltochten 10, 20 en 30 km “Langs en over het water”

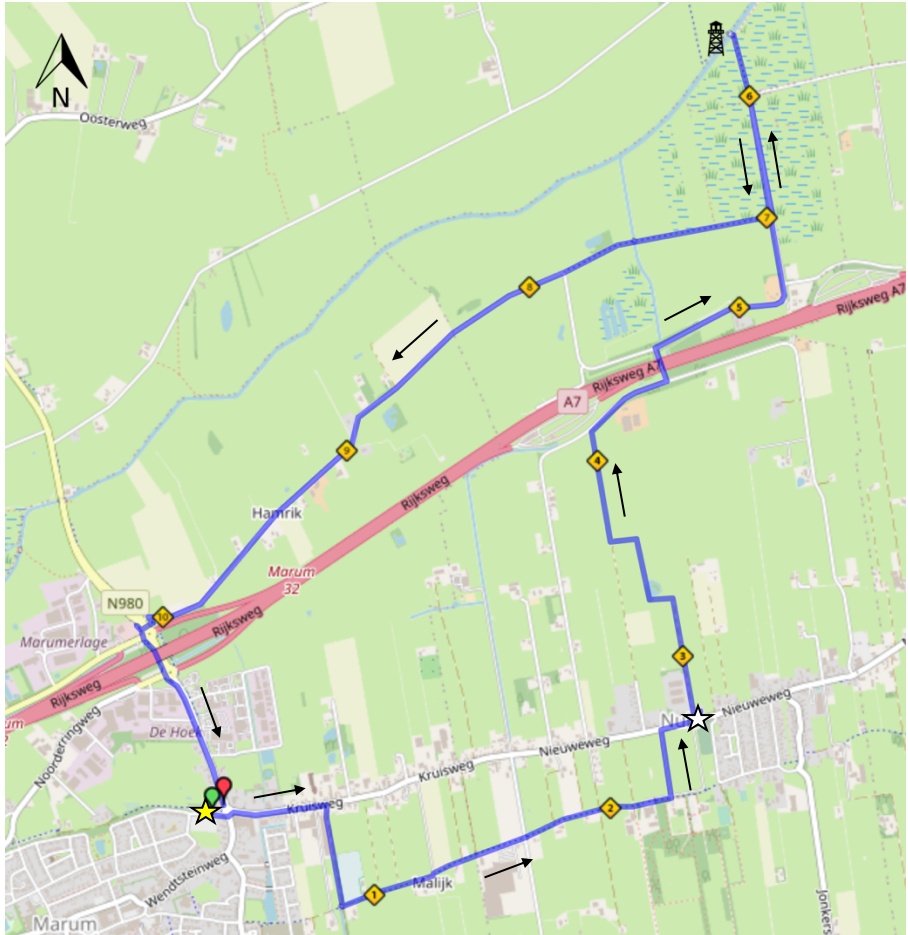
Drie wandeltochten in de omgeving van Marum

Uitgezet en georganiseerd door de
Stichting Oranjecomité en Bevrijdingsfeesten Marum

Wees voorzichtig bij het oversteken van wegen,
houdt u aan de verkeersregels. U loopt op eigen risico.

10 km

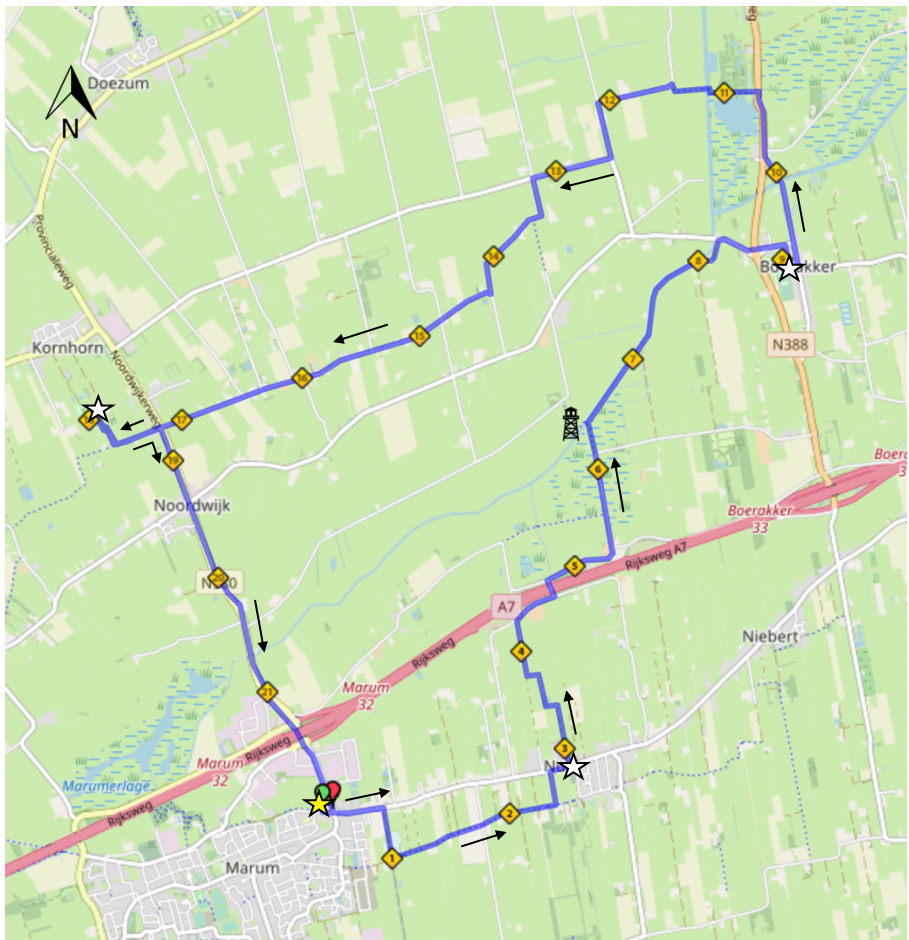

- ★ = begin/eindpunt
- ☆ = stempel/rustpunt
- 🗼 = uitkijktoren

Route 10 km (oranje pijlen met rode band volgen)

- 1 Start vanaf terras horecacentrum “Heerlijkheid”
- 2 L-af tot rotonde en neem 2^e afslag (ri Nuis)
- 3 Na huisnr 53 R-af (Pierswijk) op kruispunt L-af (wandelnetwerk ri 79) (Splitsing routes)
- 4 Bij fietsknooppunt (voor de Coendersborch) het betonpad oversteken en via de oprijlaan het landgoed verlaten
- 5 Op fietspad R-af en bij kerk de weg oversteken (Let op) en naar Rust- en Stempelpost in Dorpshuis “De Vrijborg”
- 6 Na Rust R-af op het fietspad en direct na het dorps huis 1^e pad R-af (Kampweg)
- 7 R-door na klaphek, na volgende klaphek L-af de route en de aanwijzingen volgen van Ommetjes
- 8 R-door na klaphek en pad volgen, ook na het volgende klaphek R-door en pad volgen langs sloot
- 9 Na ± 30 meter L-af door klaphek en over de sloot gaan en R-door het weiland oversteken.
- 10 Na de omheining R-af over graspad en na klaphek R-door
- 11 Einde weiland bij asfaltweg R-af
- 12 L-af over viaduct over de A7
- 13 Na viaduct R-af (Lietsweg) en in bocht naar Rechts R-door gaan (fietspad)
- 14 Bij Uitkijkpost (splitsing van routes) en teruggaan over het fietspad
- 15 Einde fietspad R-door en 1^e weg R-af (Turfweg) en deze weg blijven volgen
- 16 Turfweg wordt Hamrik en deze blijven volgen
- 17 Einde weg R-af op het fietspad en onder de A7 door (2 keer R-door bij rotonde)
- 18 Fietspad blijven volgen tot rotonde bij de finish

20 km

- ★ = begin/eindpunt
- ☆ = stempel/rustpunt
- 🗼 = uitkijktoren

Route 20 km (oranje pijlen met witte band volgen)

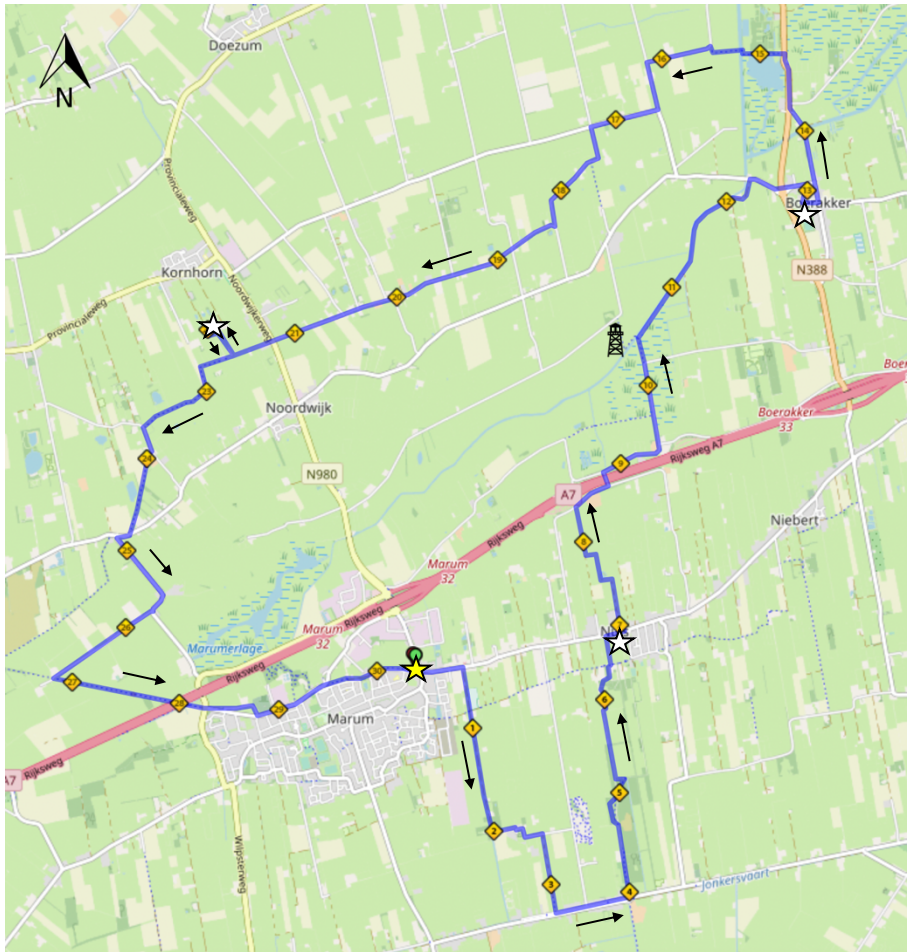
- 1 Start vanaf terras horecacentrum "Heerlijkheid"
- 2 L-af tot rotonde en neem 2^e afslag (ri Nuis)
- 3 Na huisnr 53 R-af (Pierswijk) op kruispunt L-af (wandelnetwerk ri 79) (Splitsing routes)
- 4 Bij fietsknooppunt (voor de Coendersborch) het betonpad oversteken en via de oprijlaan het landgoed verlaten
- 5 Op fietspad R-af en bij kerk de weg oversteken (Let op) en naar Rust- en Stempelpost in Dorpshuis "De Vrijborg"
- 6 Na Rust R-af op het fietspad en direct na het dorps huis 1^e pad R-af (Kampweg)
- 7 R-door na klaphek, na volgende klaphek L-af de route en de aanwijzingen volgen van Ommetjes
- 8 R-door na klaphek en pad volgen, ook na het volgende klaphek R-door en pad volgen langs sloot
- 9 Na ± 30 meter L-af door klaphek en over de sloot gaan en R-door het weiland oversteken
- 10 Na de omheining R-af over graspad en na klaphek R-door
- 11 Einde weiland R-af op asfaltweg
- 12 1^e weg L-af over viaduct over de A7
- 13 Na viaduct R-af (Lietsweg) en in bocht naar Rechts R-door gaan (fietspad, Nuismerpad)
- 14 Bij Uitkijkpost (splitsing van routes) R-af en graspad blijven volgen (Ri wandelnetwerk 76)
- 15 Zijweg negeren en R-door (Ri wandelnetwerk 36)
- 16 Zijweg negeren en R-door (Ri wandelnetwerk 35)
- 17 Einde pad (Wilgenpad) R-af
- 18 Fietspad volgen en onder de weg door gaan en R-door
- 19 1^e weg R-af
- 20 Naar Rust- en Stempelpost in dorps huis "Oomkegast"
- 21 Na Rust R-af
- 22 Einde weg L-af en weg vervolgen tot einde weg en hier op fietspad R-af
- 23 Voor huisnummer 10 L-af en weg oversteken (Let op) en betonpad volgen
- 24 Na oversteken van het water betonpad vervolgen
- 25 1^e weg L-af (ri fietsroute 26)

- 26 Einde weg L-af
- 27 1^e weg R-af (Ipo Haaimaweg)
- 28 1^e weg L-af (Polderweg)
- 29 1^e weg R-af (Leidijk) en deze weg blijven volgen tot kruising met Noorderweg/Noordwijkerweg
- 30 De Noorderweg/Noordwijkerweg oversteken (Let op) en Re-door Ri wandelnetwerk 23 (De Wit's Reed)
- 31 1^e pad R-af (Curringherveld)
- 32 Einde pad L-af en direct daarna weer R-af (bij hooikiep)
- 33 Rust- en stempelpost bij de "Curringherschuur"
- 34 Na rust R-af pad vervolgen en einde pad L-af
- 35 R-door gaan (langs groene woonwagen) en bij kabouter 6 R-door
- 36 Voor weilandhek L-af en over bruggetje
- 37 Bij kabouter 7 R-af en bij kabouter 8 R-door
- 38 Einde pad R-af en schelpenpad blijven volgen tot bruggetje
- 39 Einde pad L-af (Hier splitsing van Routes)
- 40 Bij Noorderweg/Noordwijkerweg R-af fietspad volgen tot de kerk
- 41 Bij de kerk oversteken (Let op) en fietspad aan de linkerzijde van de weg vervolgen
- 42 Zijweg negeren en onder viaduct van de A7 doorgaan (2 keer R-door bij rotonde)
- 43 Fietspad blijven volgen tot rotonde bij de finish

Route 30 km (oranje pijlen met blauwe band volgen)

- 1 Start vanaf terras horecacentrum “Heerlijkheid”
- 2 L-af tot rotonde en neem 2^e afslag (ri Nuis)
- 3 Na huisnr 53 R-af (Pierswijk) op kruispunt R-door (ri wandelnetwerk 1) (Splitsing van de routes!!!) en pad langs het water blijven volgen
- 4 Einde pad L-af naar “Willemstad” en op asfaltweg L-af
- 5 Asfaltweg blijven volgen bij bocht naar links en daarna 1^e pad R-af (Rietdal Route)
- 6 Einde pad L-af (ri wandelnetwerk 40)
- 7 Weg blijven volgen tot huisnr. 34 en hierna L-af (Landgoed Coendersborch)
- 8 Pad blijven volgen tot einde weiland aan L-zijde en hier L-af bospad volgen (langs bankje)
- 9 Op kruispunt zandpad oversteken en bospad blijven volgen
- 10 Einde pad L-af en daarna einde pad R-af.
- 11 1^e pad naar Rechts negeren en bij 2^e pad Rechts door klaphekje gaan en R-door en pad blijven volgen
- 12 2 keer door klaphekje en R-door blijven gaan
- 13 Over bruggetje R-door en einde pad L-af
- 14 Bij fietsknooppunt (voor de Coendersborch) het betonpad oversteken en via de oprijlaan het landgoed verlaten
- 15 Op fietspad R-af en bij kerk de weg oversteken (Let op) en naar Rust- en Stempelpost in Dorpshuis “De Vrijborg”
- 16 Na Rust R-af op het fietspad en direct na het dorps huis 1^e weg R-af (Kampweg)
- 17 R-door na klaphek, na volgende klaphek L-af de route en de aanwijzingen volgen van Ommetjes
- 18 R-door na klaphek en pad volgen, ook na het volgende klaphek R-door en pad volgen langs sloot
- 19 Na ± 30 meter L-af door klaphek en over de sloot gaan en R-door het weiland oversteken
- 20 Na de omheining R-af over graspad en na klaphek R-door
- 21 Einde weiland R-af op asfaltweg
- 22 1^e weg L-af over viaduct over de A7
- 23 Na viaduct R-af (Lietsweg) en in bocht naar Rechts R-door gaan (fietspad, Nuismerpad)

30 km

- ★ = begin/eindpunt
- ☆ = stempel/rustpunt
- ⚡ = uitkijktoren

- 24 Bij Uitkijkpost (splitsing van routes) R-af en graspad blijven volgen (Ri wandelnetwerk 76)
- 25 Zijweg negeren en R-door (Ri wandelnetwerk 36)
- 26 Zijweg negeren en R-door (Ri wandelnetwerk 35)
- 27 Einde pad (Wilgenpad) R-af
- 28 Fietspad volgen en onder de weg door gaan en R-door
- 29 1^e weg R-af
- 30 Naar Rust- en Stempelpost in dorps huis "Oomkegast"
- 31 Na Rust R-af
- 32 Einde weg L-af en weg vervolgen tot einde weg en hier op fietspad R-af
- 33 Voor huisnummer 10 L-af en weg oversteken (Let op), betonpad volgen
- 34 Na oversteken van het water betonpad vervolgen
- 35 1^e weg L-af (ri fietsroute 26)
- 36 Einde weg L-af
- 37 1^e weg R-af (Ipo Haaimaweg)
- 38 1^e weg L-af (Polderweg)
- 39 1^e weg R-af (Leidijk) en deze weg blijven volgen tot kruising met Noorderweg/Noordwijkerweg
- 40 De Noorderweg/Noordwijkerweg oversteken (Let op) en Re-door Ri wandelnetwerk 23 (De Wit's Reed)
- 41 1^e pad R-af (Curringherveld)
- 42 Einde pad L-af en direct daarna weer R-af (bij hooikiep)
- 43 Rust- en stempelpost bij de "Curringherschuur"
- 44 Na rust R-af pad vervolgen en einde pad L-af
- 45 R-door gaan (langs groene woonwagen) en bij kabouter 6 R-door
- 46 Voor weilandhek L-af en over bruggetje
- 47 Bij kabouter 7 R-af en bij kabouter 8 R-door
- 48 Einde pad R-af en schelpenpad blijven volgen tot bruggetje
- 49 Einde pad R-af (Hier splitsing van Routes!!!)
- 50 Schelpenpad blijven volgen en einde pad L-af (ri wandelnetwerk 16)
- 51 1^e fietspad R-af, Ri fietsknooppunt 82 (Leidijk)
- 52 Asfaltweg oversteken en Ri fietsknooppunt 82
- 53 Bij asfaltweg L-af (Ri Marum)
- 54 In bocht naar Links, R-door gaan (Trimunterweg)
- 55 Na huisnummer 5 L-af en schelpenpad volgen
- 56 Einde natuurpad asfaltweg oversteken (Let op) en verder gaan op fietspad (ri fietsroute 84)

- 57 Op viersprong L-af (Noorderringweg)
- 58 Na Zuivelfabriek waar de lekkere kaas is gemaakt het wandelpad aan de Rechterzijde van de asfaltweg volgen
- 59 Bij bocht naar Links van de asfaltweg, R-af op het schelpenpad
- 60 Pad blijven volgen, over bruggetje gaan en pad blijven volgen
- 61 Grindpad wordt zandpad en dit blijven volgen (langs volkstuinen)
- 62 Over parkeerplaats naar de finish

Vogelkijkhut langs het Oude Diep

Jonkersvaart en de Pierswijk

De Jonkersvaart - en daarmee later ook het gelijknamige dorp - is genoemd naar een van de - of wellicht beide - toenmalige 'jonkers' van Nienoord. Het zou Haro Casper, baron Von Inn und Kniphausen (1772-1842) kunnen zijn, maar ook Jan Carel Ferdinand von Inn und Kniphausen, heer van Ulrum en Hornhuizen. Van de laatste is bekend dat hij in 1815 eigenaar was van het land waar de vaart is gegraven. Het graven van dergelijke vaarten, met dwars daarop de talrijke wijken, had een tweeledig doel. Allereerst moest het veen, als men het wilde afgraven, toegankelijk zijn en moest er ontwatering plaatsvinden. Daarvoor was een uitgebreid wijkstelsel nodig. Het tweede doel was het afvoeren van de turf dat eigenlijk alleen per schip kon plaats vinden. Daarom is in die periode een dicht stelsel met kleine vaarwegen tot stand gekomen.

Pierswijk

Inmiddels zijn veel wijken weer verdwenen maar de Pierswijk is goed bewaard gebleven. Deze loopt vlak achter de timmerfabriek aan de Kruisweg naar de Jonkersvaart. De Pierswijk is gegraven tussen 1836 en 1852. Aanvankelijk was de wijk bestemd voor de afvoer van turf maar werd daarna gebruikt voor de aanvoer van melk met pramen naar de zuivelfabriek die op de plaats stond waar later de timmerfabriek is gekomen. Ook voor deze fabriek werden de materialen via de Pierswijk aangevoerd. De Pierswijk is in

gebruik geweest tot halverwege de vorige eeuw, toen de opkomst van de vrachtauto de kleine binnenscheepvaart overbodig maakte.

Coendersborg

Aan de zuidkant van het dorp Nuis ligt de Coendersborg die in 1813 is gebouwd op de plaats waar eerder de Fossemaborg stond. De Fossemas waren invloedrijk in Nuis en omgeving. Omstreeks 1520 kocht Wigbold van Ewsum uit Middelstum land in Vredewold (gemeenten Leek en Marum) en bouwde de borg Nienoord. Er ontstond een eeuwen durende strijd om geld, aanzien en macht. Dit leidde tot geregisseerde huwelijken, ontvoeringen en zelfs een veldslag bij het Bolmeer.

In 1758 kwam de borg in handen van Oene van Teyens. Zijn erfgenamen, twee broers en een zuster, bouwden de huidige Coendersborg. Van deze drie trouwde alleen Benedictus en wel met zijn dienstbode Froukje Alberts. Zij kregen drie kinderen die allen ongehuwd bleven. Een van deze kinderen, Oene, overleed als laatste in 1866 te Beetsterzwaag. De erfenis ging naar de buurman, dokter Tonckens. De familie van Froukje Alberts heeft lang processen gevoerd namens de erfgenamen over dit vreemde "testament". De Stichting Het Groninger Landschap kocht het landgoed in 1956

Coendersborg

Kamp Nuis

Het kamp Nuis is in 1941 door de bezetter ingericht ten behoeve van de Nederlandse Arbeidsdienst. In de houten barakken waren de zogeheten 'arbeidsmannen' gehuisvest, die eerst op vrijwillige basis maar later verplicht te werk waren gesteld in de '*arbeitseinsatz*'. Zij werden ingezet voor landwerk zoals ruilverkavelingprojecten rondom Lucaswolde. In 1944 verdwenen met het opheffen van de dienst ook deze gevangenen.

De bedoeling was om er vervolgens Duitsers te huisvesten, waarvoor het kamp werd versterkt met afweergeschut en mitrailleursnesten. De soldaten waren echter nodig aan het front en in plaats van hen werden er NSB-vluchtelingen uit Arnhem en Limburg gehuisvest.

Na de bevrijding op 15 april 1945 zijn gevangen genomen collaborateurs in het kamp vastgehouden door de Binnenlandse Strijdkrachten. Vanaf 1948 is het kamp een aantal jaren in gebruik geweest als depondance van de jeugdgevangenis in Veenhuizen.

Toen in 1951 zo'n 3500 Molukse militairen van het Koninklijk Indisch Leger (KNIL) en hun gezinnen in Nederland waren aangekomen, is het kamp gebruikt voor de tijdelijke opvang van 250 Ambonezen zoals Molukkers toen werden genoemd. Met veel moeite pakten ze daar het leven weer op en vestigden zich in de daarop volgende jaren geleidelijk in Marum, Drachten of Hoogkerk. In 1963-1964 hebben de laatste bewoners het kamp verlaten en zijn de barakken gesloopt. Daarna is er een MIBO-magazijn (Materiaalvoorziening in Bijzondere Omstandigheden) gebouwd. Tegenwoordig worden de gebouwen gebruikt door het Noordelijk Archeologisch Depot.

Vlakbij de ingang van het voormalige kamp staat een door Gert Sennema gemaakt bronzen standbeeld van een Molukse man die weemoedig achterom kijkt naar het Kamp.

De Leidijk

Tijdens de middeleeuwse transgressieperiode van 1200 tot 1500 n. Chr., toen er veel wateroverlast ontstond, waren de inwoners van het Westerkwartier wel gedwongen daartegen iets te ondernemen. Kort na het jaar 1250 werden in deze streek de eerste dijken opgeworpen. Ook langs de hooggelegen gasten werden dijkjes opgeworpen, die het water dat via afvoersloten en open riviertjes binnendrong, moesten buitensluiten.

De Leidijk is door het klooster Trimunt in de tweede helft van de 15de eeuw aangelegd ter bescherming van hun landerijen tegen het zure veenwater uit de noordelijke venen van Opende. Deze middeleeuwse Leidijk is vanaf Trimunt tot aan Boerakker nog grotendeels intact als weg, zandweg of fiets- en wandelpad. Het is duidelijk te zien dat er van de afmeting van een dergelijke dijk geen overdreven voorstelling gemaakt moet worden maar dat de oorspronkelijke functie door het hoogteverschil van 50cm tot 1 meter nog steeds goed zichtbaar is.

Het Curringherveld

De eerste bewoners van 'Kornhorn' vestigden zich in de achtste eeuw op een oost-west lopende zand- en keileemrug. Dit soort ruggen waren ontstaan in de IJstijd en worden 'gasten' genoemd. Rondom bestond het gebied uit hoog- en laagveen. Vanaf de Middeleeuwen werd het hoogveen ontgonnen. Deze ontginningen werden loodrecht op de zandrug uitgevoerd. De kerspelen, bestuurlijk-juridische eenheden, hadden de macht over de grond en bepaalden de omvang van de percelen. Nadat het hoogveen was afgegraven ontstond er heide. Ook deze heide is in de loop der jaren afgeplagd en zo veranderde het landschap langzamerhand in weilanden, omringd met houtsingels.

In 1997 heeft Staatsbosbeheer een aantal percelen grasland in het voor natuur bestemde gebied ten zuiden van Kornhorn aangekocht. Vanwege de natuurbestemming waren de inwoners van Kornhorn toen ongerust dat het gebied niet meer vrij toegankelijk zou zijn en zijn in gesprek gegaan. Staatsbosbeheer heeft hen toen gevraagd om mee te denken over de inrichting van het gebied. De plannen daarvoor zijn verder uitgewerkt door de werkgroep Cultuur en Historisch Erfgoed Kornhorn waardoor zij daarna ook actief konden meewerken aan de ontwikkeling. Sindsdien is door tientallen vrijwilligers een groot aantal projecten gerealiseerd zoals de aanleg van wandelpaden en houtsingels en de bouw van een hooikiep. Ook een stuk heide is teruggebracht en er is een petgat gegraven met daaromheen de kenmerkende natte gronden. De geschiedenis van het landschap is zo in het Curringherveld zichtbaar gemaakt.

Bij het samenstellen van dit boekje is, naast archiefmateriaal, gebruik gemaakt van informatie die op internet beschikbaar is:

- www.westerkwartier.nl
- www.groningerlandschap.nl
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Kamp_Nuis
- <https://www.deverhalenvangroningen.nl/alle-verhalen/molukkers-in-kamp-nuis>
- <https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/zoeken/3679/nuis-kunstwerk-bij-kamp-nuis>

Wandeltochten:	G. Kooiker
Achtergrondinformatie:	J.W. Hesselink
Foto's:	J.W. Hesselink
Vormgeving:	M. van Zutphen

Download de routes als GPX-bestand
via onze website www.oranjecomitemarum.nl
of via deze QR-code!

Deze wandeltocht is een initiatief van de Stichting Oranjecomité en Bevrijdingsfeesten Marum en is mogelijk gemaakt door:

Blanke *keurslager*

"Heerlijkheid"

Horeca centrum "Heerlijkheid" Marum

BBA verzekeringsadvies

BOUWBEDRIJF

MARUM

marumeroranjeweek

info@oranjecomitemarum.nl

marumeroranjeweek

www.oranjecomitemarum.nl